

LA ESCENA
CATALANA

NÚMERO 17

(SEGONA EDICIÓ)

75
50 cèntims

RAFEL DE CASANOVAS

A. FERRER I CODINA

UN QUEFE DE LA CORONELA

DRAMA PATRIÓTIC EN 3 ACTES

18673

A. FERRER I CODINA

UN QUEFE DE LA CORONELA

DRAMA BILINGÜE EN TRES ACTES I EN VERS

ESTRENAT AMB BRILLANT ÈXIT, PER LA COMPANYIA CATALANA DEL TEATRE ROMA, L'ANY 1867

REPARTIMENT

Rafel Vilanova, quefe de la Coronela, 40 anys; D. Josep Clucellas.—Rita, 25 anys; D.ª Francisca Soler.—Quirre, 22 anys; D. Lloç Fontova.—Melcior, 72 anys; D. Miquel Llironsa.—Ros, 30 anys; D. Jacie Soler.—Lluis, 35 anys; D. Josep Thomas.—Un maitanjer català, D. N. N.

Varis individus de la Coronela dels que solament en parla un.
La escena a Barcelona, a principis del segle XVIII i durant el siti d'aquesta ciutat per Felip V.

CINQUENA EDICIÓ

Es propietat. La Societat de Autors Espanhols és l'encarregada de cobrar els drets de representació.
Aquesta edició correspon al número 17 de LA ESCENA CATALANA.

• • •

ACTE PRIMER

Casa de RAFAEL VILANOVA; porta d'entrada al fossat; a la dreta de l'actor i a primer terme, altre que és la de l'habitació de Rafel; al costat, un balcó que dona a un jardí, a l'esquerra, la porta de la cambra de la Rita i altra de la de Melcior. Al fons i al parter de parter de la dreta, hi ha una porta falsa dissimulada que condueix a una mina subterrània i d'una cinca panys d'alt. Mobles de Època, entre els que figuren una calefiera-armari, dos retrats de família de gran tamany, i a la dreta un mirall gran.

RITA, assentada al costat d'una tauleta, brochant una cançó, i a l'altre extrem, MELCION, fent cartutxos.

RITA Encara no has acabat?
MELCION Sols me'n faltan vint i cinc.
Vet aquí pel que serveixo.
Lo que va de daval a aldr!
Qu' en lo temps de Felip Quart
m'hagués dit que en lo del Quint,
solament per fer cartutxos
serviria!

RITA Milló així
que no estar en lo fossat;
ja sou molt vell...

MELCION I tult!
Homes com jo, sols fan nosa
en lo món.

RITA Melcior! (Reprement-lo.)
MELCION No és dir
que estigui queixós de valtres:

tu i en Rafel sou per mi
dos àngels; jo, que faria
pobre, sol, vell i tult!

RITA Vós cuidareu ma infantesa,
vós me feieu adornar,

bressant-me, mentres, cantavau
dolces trobes del país;
m'ensenyàreu a resar
com un bon pare a sos fills;
ja veieu que sols vos pago
favors que em feru a mi.

MELCION Però si de res me queixo...
si só d'allò més feliç!
Però, al veure trepitjada
a ma pàtria, no està en mi
poder mirar impassible
que, mentres dusen sos fills,
a dolls, en sang generosa,
jo m'coigui entremunt
fent-me paquets de cartutxos
de que altres s'han de servir.
RITA Bé, què hi fareu?

MELCION No pas res;
ja sé que soc un benell.
Mes quan recordo aquell temps
que dormia sota 's pines,
amb pedrenyal a la cinca
i lo trabuc per coixí,
sent'm crema les parpelles
un aridor que surt d'aquí... (El cor.)
últims vapors que encara llença
d'aquell gran foc lo callu.

RITA Bé, valja; no'n parlen més,
que després vos poseu trist.

MELCION Paré lo que vulguis, Rita.
(Toquen les nou, i s'ouen els glerics dels cen-
tinelles.)

RITA Reina pura! No sentiu?
Les nou ja!

MELCION Com passa el temps!
RITA No em passà aixís, al! a mi.
Em sembla que ja fa un segle
que és fora en Rafel.

MELCION Què dius?

Si tot just eten set hores
quan per la Junta ha sortit.
RITA Altres dies a aquesta hora
ja fa temps que es troba aquí.
MELCIOR Qualsevol cosa s'altera!
RITA Que no sabes lo que és diu?
MELCIOR Què és diu?
RITA Que ja de Tarrelles
més forces varen sortir;
ja el conseller Casanovas,
a tots els soldats ha dit,
de la brava Coronela,
perquè esteu enllistats,
i quan jo penso en l'assalt...
MELCIOR No, l'atornement així;
ja coneix a Catalunya
lo noucent Felip Quint;
i ans de perdre hostes [fura].
RITA Diu que per motus del batall
cremat seran en les places.
MELCIOR Ja s'è també que això diu;
però que del dit als fets...
RITA El cor se'm té per un fil;
té fama de sanguinari,
i si ara en Rafael morís...
MELCIOR També penso una cosa...
I a més, què potser son nines
els que guarden les muralles?
I encara que entressin... sí,
bona plaça se'n espera;
i jo voldria.
RITA Quin desig!
MELCIOR El baluart fora el balcoi;
i d'allí, ell ballant,
for, cadira, calaixeres...
RITA I si us malen?
MELCIOR Bona nit.
RITA Ja tinc més de setanta anys;
L. deu ser tan dol morir
per la pàtria... Vaja, Rita,
si visques ton oncle Arcís,
aquell l'ho explicaria.
RITA Quin bonic!
MELCIOR Com el seu fill.
RITA Però, què en trois de sortir
cada dia amb sos companyons
a atormentar als d'en Felip?
Tinc una por que algun dia...
MELCIOR Què hi faràs?... Si ell és així!
RITA Un cap vert.
MELCIOR Però us estima. *(S'enteca)*
Per valtreu, si fos precis,
daria gràcies la vida.
RITA A on serà?
MELCIOR Aguess matí
de vist en lo s'illa d'en Lluís;
estava ensenyant a uns nins
l'exercici, i cada cop
que deien: Mort en Felip...
els hi donava dies sense...
Ja ho devien dir sovint!
MELCIOR I jo hi feia veus rialles!
Oh! I després...
RITA *(Interrumpent-lo)* Jo vos ho dic,
perquè li dongui una carta
pel Conseller.
MELCIOR Sent així
no tardaria. Què li deies?
RITA Si podre d'ell conseguir
que no vagi el meu Rafael
a l'arma totes les nits.
MELCIOR Amb tal que en Rafael no ho sapiga...
RITA Sempre que penso, ai de mi!
que està tan mal...

MELCIOR És vritat,
Pobre Rafael! *(Rumor de veus al carrer)*
RITA No sentiu?
Al sentir això jo em morí!
MELCIOR No temis, son gent de fora
(Treient el cap a fora)
que ajudà als Barcelonins
venen, i ara els reb el poble.
Guapes minyons.
Apareix RAFAEL.
RITA Bona nit!
RITA Gràcies a Déu! *(Melcior torna a seure)*
MELCIOR I bon hora.
RITA Sol?... I en Roc?
RITA Ara vindrà;
s'ha aturat a enrona
amb el gran de Cal Besora.
I la neta?
RITA Està dormint.
RITA Doncs vaig a fer-li un petó.
RITA No.
MELCIOR I vós, didot? *(Al pastar-li per darrera)*
els cartutjos... *(A Rita)* Ha vingut
(Rafel entra en el quarto de Rita)
RITA Gràcies a Déu! Mira en Quirze,
vaja, v'hi ha per aborrit-se.
MELCIOR Poté encara no ha pogut.
RITA Ja li he fet. *(Surris)*
RITA L'has desperdada?
RITA Crec que no. *(Somrient)*
RITA Ja m'ho he pensat.
RITA Ja s'adormirà aviat...
RITA Sí, així que l'has tocadat
RITA Si arriba a plorar, veuràs.
MELCIOR *(Diu del cel, feus-ho felicitat)*
RITA Bé va! Fins la fax amb riques.
(Per la cantina)
RITA Encara dia la estrenaria?
RITA Quin fill! No tan.
RITA Ja ho sé; el dia del teu Sant,
No.
RITA Del meu? *(Alegre)*
RITA No atinaria's.
RITA *(Rita es posa sèria)*
T'has entadat. *(Bot)*
RITA Còm calles...
RITA Què pot valer més que tu?
RITA Doncs quin dia t'has de dir?
RITA Per l'assalt de les muralles.
RITA Quan la host brava i sanguinària
desvaint l'arma que empenya,
ans que tu, sols Catalunya
i el penó de Santa Eulària.
RITA Gràcies, Rafael; ja amorosa
còmpleix el cor no el demana;
jo també, com catalana,
estim la pàtria gloriosa.
RITA Molt bé, Rita, molt bé!
RITA No ho diré? Vais un tresor!
Els catalana de cor!
No ho sentit, didot?
MELCIOR Lo que ara ha dit la Rileta.
RITA No és vritat que és una joia?
RITA Delxeu-lo, Melcior.
MELCIOR Al, noi!

Ara pensava en la feta
d'en Quirze.
RITA SÍ? A on serà?
RITA Hauran fet una sortida.
RITA Exposo massa la vida.
RITA Sols còmpleixis com català;
i ja que de tal blasona,
que còmpleixis avui és llei.
MELCIOR És que el Rei...
RITA No tenim Rei;
(Dóna un cop de puny a la taula)
sej compte té Barcelona;
i aquest és Carles tercer,
i avui la pàtria ens exorta
que amb barres tanquem la porta
a aquest Monarca estranger.
RITA I si podem trencar d'aquí
les baldes els castellans?
RITA Trobaran pits catalans
les espases de Castella.
RITA Solsament caurem amb glòria
podrem!
MELCIOR L'ajuda la França!
RITA Llavors tindrem per enllaça
els daurats fills de l'Historia;
i sabran aquets francesos,
per més que dir-ho contrista,
que aquesta terra és cosmopolita
sols estant sos fills estesos;
que si d'humiliar nos tracta
la França, va malament,
mentres toqui a sonentat
la batalla de la Honorata.
RITA Crec que morir a ses mans
al destino ens ha mortat.
RITA Sí és que el cel ho ha decretat,
morirem com catalana.
I quan amb llano de dol,
vaja ja la resistència
l'àngel de la Independència
torni a remontar son vol,
a l'atravessar les planes
de l'espai, de glassa en ones,
anirà llençant corones
per les glòries catalanes;
i un temps la posteritat
al visitar cada fossa,
clamarà: —En pau reposa,
màrtir de la llibertat,
I com si fossin carns t'indres
de vida plenes, a reu,
al sentir tan santa veu,
palpitaran nostres condres;
i fins murmurant el vent,
llibertat! dirà, passant,
llibertat! respondran
mil ecos del firmament.
I en va n'hauran derramat
de mil hères la sang tota,
que, regat amb sang, més brota
l'arbre de la llibertat!
RITA Si tu em fallestis, Rafael,
jo de segur moriria.
RITA El Servey nos reuniria
junt amb els màrtirs del cel.
I la neta?
RITA Tens raó;
no hi pensava... però, cà!
aquest cas no arribarà.
RITA Tal volta...
RITA No tingues pò.
RITA Quan veig que l'hora s'acosta
per l'enemic anunciada...

RAFAEL Tenim molta gent armada
i gules en la costa;
altes muralles envienen
la Ciutat amb fortes mans,
i molts pobles comarcan
contra conducta seguiten.
Sols Cervera...
RITA Al, Melcior!...
ara que diu de Cervera...
dona la carta.
MELCIOR Per aquí era.
(Senglant la taula)
RITA Una carta?
RITA En Salvador *(Donant-li)*
l'ha portada.
RITA És d'en Lluís, *(Mirant-la)*
del meu cosí.
RITA Què voldrà? *(Disgustada)*
RITA Dins de cap arribarà.
RITA I què ve a fer?
RITA Per què així?
RITA L'aborreixen? Qu'ha fet?
RITA És que acut a la proclama...
RITA Però sabo que te una fama...
RITA Poté injuria. No és discret
que de bones a primeres
a n'en Lluís senienem...
En fi, ara em convencerem.
Taj vegues nos frioleres...
Ell és jove i té riqueses,
i havent vist que és divertit,
tal volta se li daria
la fama que ara te estesa.
RITA Em temo...
RAFAEL Uns illesta. Si entra en Roc,
digues que m'espero un poc.
RITA Que tornarà a sortir?
RAFAEL Per ara no; l'enviarà
a veure sab d'en Lluís;
temo no li succés
algun fracàs...
RITA Està bé.
(Rafel entra al quarto de Rita)
Al pensar que està malalt
i el treball que ara s'imposa!
MELCIOR No ho notat, Rita, una cosa
d'en Rafael?
RITA Què?
MELCIOR Què per all
a n'a mi no m'ha passat.
Cada volta que parlieu
tu i en Quirze i ell he vu,
li noto que fa un posat...
RITA Tu creus?...
MELCIOR Jo crec que sospita
la vostra trama, i si acòs,
no crec que còmpleixi pas
lo que us proposau.
RITA Cà!
MELCIOR Rita...
ell és viu; que no l'agrada
que vagi a l'arma, sab bé,
i en diu-li el Conseller
que se deixi la malmada,
aviat compdrà la treta
i serà el treball en va.
RITA No, Melcior, no; no ho sabrà;
jo res he notat.
MELCIOR Rileta,
Dén ho volgut.

- RITA No'n parlem, que si de repent surtis.
- MELCJOR Millor és. Què et sembla en Lluís?
- RITA All! No me'n paria, Melcior, perquè m'assaltava un recollí!
- MELCJOR És estrany no tingui por d'afrontar-ne lo perillí!
- RITA Si et més volgues escolta, li diria, però, cal l'estima tan, que ni a un fill.
- RITA Melcior: teniu els papers i porten-los a l'Euaí.
- MELCJOR Tinc d'esperança?
- RITA No cal, a no ser que us ho digués.
- RITA Ara hi vaig. (Entra at seu quartó.)
- RITA Brega-la un poc.
- RITA (Entra en el seu.)
- ROC Hola, didotí!
- MELCJOR Hola, Roc!
- RITA Fins a can!
- MELCJOR Ja torno aviat. (Se'n va.)
- ROC Són dima... millo! Vaja, en Lluís em posa en un compronís. Si no fos tan ben pagat li desia que s'ho fes sol!
- ROC Encara que no serà tan difícil; ell vindrà molt ben vestit, com ell sol; la Riteta encara presum de nineta, ja s'havé... si encara crec que no te vintiquatre anys, com el tum avançarem; i després per for-la perdre com diu, si més por no em fes l'istiu... Com la lengua no li ha res! Si fos feliç! lo probaria-lo lo que la lengua ha fet mal!
- ROC I la meua... és un punyal que no és preçc emular-lo. A é que ja em tarda l'hora... Crec ne quedarà content.
- ROC (Entra Quirze amb canana i trabuc)
- ROC (Avui ja tindrem mal vent.)
- ROC (Des de la porta, mirant a Roc amb rabia.)
- ROC Bona nit, Quirze.
- ROC I bon hora.
- ROC Què hi ha de nou?
- ROC (Amb mal humor.) No sé res... Roc Gastes humor.
- ROC Si, de vella.
- ROC T'han dit drop de la Castella?
- ROC Dar-me drop a mi, vostós?
- ROC Crec que ja sala que he nascut a Berga. (Piest.)
- ROC Si, per pararsa.
- ROC Vos teniu la sang francesa, i aquesta sang, a mi, em put.
- ROC (Roc posa la mà al punyal.)
- ROC No fassin festes a l'eina ni ja toquén de Barcelona, que si lingüissim xanfains,
- ROC jo en faria millor feina. (Pel trabuc.) Demana si m'han demanat drop!... Tenen molt poc pietat!... Pregunti'ls-hi, l'altra nit, com els va anà l'escolat. Escudat per lo focor de la nit!... Així demostra la valor, la raça vostra.
- ROC (Amb zorn.) És perquè els hi tenim por! També del Pont de les Bigas van guanyar la bateria, de nit, homer, qui ho diria! Teniu talent!... (Amb ironia.)
- ROC Ha! No sigues tan benèic, que la partida teniu a fe ben perduda.
- ROC Oh! La gran sort que ens ajuda en Roc, sinó, per ma vida!
- ROC Vaja, Quirze, que ets molt gat, mil vegades l'ho he dit.
- ROC Prefereixo sé el que heu dit, que no un francès renegat!
- ROC Aquí em venia tothom.
- ROC Doncs jo no. Que qui amb veu alta, sempre als enemics abona, no deu viure a Barcelona, que em sala per res hi falta.
- ROC Jo sols die, que és bogeria pensar resistir.
- ROC Ofensa!
- ROC Jo vos dic que aquesta pensa, sols de vos la pensaria.
- ROC De vos, que amb finura i manys, d'en Rafael, vos heu guanyat el cor, perquè és massa boirat, i crec que ningú l'enganya.
- ROC Quin engany, barret de diables!
- ROC Jo sols die, que penso mal; que en va a la ciutat comtal defensar fortes muralles.
- ROC Que, si li, canana de l'istiar, seré de Castella esclaus.
- ROC Primer morir com a braus, ans que la testa humiliar!
- ROC Per Déu, que collides, clar veig, lo que ningú oblidaria: som d'en Roger i Lluària descendents!
- ROC És que al saqueix entraran en vostres llars los braus que lo mur rodejen!
- ROC Braus, diu?.. Tal non merietes?
- ROC I, què són, per tu?
- ROC Uns cobarts, que, reunits en gran mairrada i ajudats per los francesos, tenen, fa no sé quants mesos nostra ciutat sitiada;
- ROC que valent-se de traïcions i de vergonyoses trames, de nit, enganyen proclames que l'altre veu país entonen; que en va impudènt ufanosa que ens portin pa, ses galeres, puxi se burien d'ells veleres los nostres saus catalans.
- ROC Si en aquesta, notm deu de brau, i en vos lo cor enraona, tindren nom per Barcelona?
- ROC Un nom per dar-li trabuc?
- ROC És que el lleó de Castella té fortes unghes.
- ROC Raons!
- ROC Si en Castella hi ha lleons, aquí hi ha barres vermelles!
- ROC Molt bé podria esborrar-se la pols que l'assalt prepara.
- ROC Bones mans tenim encara per a mil voltes pintaries.
- ROC Jo veig la cosa distinta per pintar, pintura cal.
- ROC Havent-chi un pin i un punyal, ha de fallar-nos tint!
- ROC Fandarronades?
- ROC Pel cell! (Apunant-li.)
- ROC que si tornen a di eix mol... (Entra Rita)
- RITA Quirze; què és tal esvalot? Roc... em fa dir en Rafael que aneu a saber d'en Lluís.
- ROC (Algun dia em venjaré.) (Anant-se'n.)
- RITA I, doncs, aixó, en a que ve? (A Quirze.)
- RITA Ja veig que sarà preçc, di a n'en Rafael e, que passa.
- ROC És que és un pilló.
- RITA Ja ho sé; mes per ço jamaí voldré que deu escandols a casa.
- ROC Ell i en Lluís són un parell que m'han calgut de mal ull; quan l'un sembla, l'altre cull; però el dia, voto-a-nellí que me'is topi, per fortuna, a dos passos dels portals, que mirin no penjé en fals, perquè et die que els ne faig una.
- RITA Has vist en Dalman?
- ROC Al Conseller va parlar.
- ROC El Rafael no vol deixar la Coronela.
- RITA Haveru vist?
- ROC Què hi farem! Tot s'ha probat.
- RITA Potser si tu li parlasses.
- ROC Ai, Quirze, i'l consasat!
- ROC Creus que acés no li he parlat?
- ROC I què t'hi darr?
- RITA Que l'heonor era primer que la vida; i que la patria a sos fills crida, i que ell no vol ser traïdor.
- ROC Al fi li será preçc, pus per lo mal acosat... i per més calamitat, aviat arriba en Lluís.
- ROC En Lluís? (Amb sorpresa.)
- RITA Sí.
- ROC I, què val? L'hem feta bona!
- RITA Un rofó m'ha dit. No sé.
- ROC En Rafael m'ha dit que vé a defensar Barcelona.
- ROC A defensar-la... Mal'haja! O bé en Quirze molt poc sap, o m'ens en porta una de cap.
- RITA Mentres et diable no falla.
- RITA Se l'ha d'aviat... és preçc.
- RITA Ja ho he dit; m'ha contestat que nosaltres l'hem odiat sempre, que sab que en Lluís l'atna veraderament; que a més de sé jove bonat,
- RITA es l'únic que li ha quedat de sa família.
- ROC (Després de pensar.) Excellent. medí m'acut... sí, i així no sabrà... Tinta i paper. (A Rita.)
- RITA Per què el vols?
- ROC Res, deixem'm fer.
- RITA Aquí el tens; et basta?
- ROC (Es posa a escriure.) Sí.
- RITA Sense saber d'on ve' j'avis, estarà més abob recollí... A què escrius?
- RITA A n'en Rafael.
- ROC Sols dos mots; ja ja està bé així. (Llegint.) «No et fies de l'amistat. Contra la traïció est alerta.»
- RITA Tot es en va; jo entic alerta, que sabrà qui li he enviat.
- ROC Per probar-ho ans perdem.
- RITA I ho rebirà?
- ROC En de mitja hora la tindrà.
- RITA Oh! ja a la vora deu sé en Lluís.
- ROC Mal blamp lo crem.
- RITA Aprestis Rafael.
- ROC (Sempre junts. És cosa estranya!)
- ROC (Desde la porta.)
- ROC Bah! Ja está.
- ROC (Acabant de lancar la carta.)
- RITA (No, no, quimera.
- RITA Ella fallar-me!)
- RITA (A Quirze.) Ah, en Folguera, res t'ha dit.
- ROC (Donant-li una carta.) Aquí acompaña la contesta al teu escrit.
- RITA Que no la veig en Rafael. (Guardant-la)
- ROC (Un paper blanc del cell.) Sento que se m'obra'l pi!
- ROC Tampoc podrà treuren res.
- RITA A n'en Rafael ha parlat?
- ROC Bona nit.
- RITA Haurà escoltat!
- ROC (Si pots ens haurà comprés!)
- RITA (S'han turbat.)
- ROC Me'n vaig a casa.
- RITA Adéu, Rafael.
- ROC Tan aviat?
- ROC Estic un poc ocupat.
- RITA Fins a després. (Se'n va.)
- ROC (Amb amor.) Què est que et passa que potsser no't trobes bé?
- RITA No, no tinc res; què't donava en Quirze, mentre jo entrava?
- RITA En Quirze?
- RITA No era un papé?
- RITA Un paper? Tu hauras pensat.
- RITA (Mho nega.) negra sospita!
- RITA Rafael; no m'estimes?
- RITA Rita, que si l'estimo?
- RITA Vriat que aquest treball que l'allunya de mon amor, deixaras?
- RITA Rita, aixó no lo lograris; primer que sab que en Lluís Catalunya.
- RITA Catalunya! Ja t'ho he dit.

RITA. Mon amor...
RAFAEL. En va lo nombres; nos estan mirant les ombres d'en Charis i en Tamarit.

RITA. Oume, Rafael. (Amb amor.)
RAFAEL. (Feu, Déu meu, que no sia... l'alma tant!)
RITA. Per què tanques tot semblant? Explica'm ton pensar gran. Si en mi no tens continença, i de mi ton cor s'allunya, mentre et és Catalunya jo agut'm un cor d'enyorança. (Cap en un cor tal falsitat?) (Passa.)
RAFAEL. En què penses?
RITA. Qui, jo? Amb ré.
RITA. Sinó m'ous, m'entafador. No't records d'aquell dia
(Apuntat-se amb ell amb amor.)

que assentat al Llobregat en la platejada arena, jugant amb ella la nena me digueres tot plegat: Riteta! si fos del cel eix hermós quadro on mirall, al llançar l'últim badall, moriria sens recel.

Pus si aixís sols ja concillís son pit lo plaer sens aïria, perquè en ares de la pàtria sacrificis la família?
RAFAEL. Puc acua mirar sens menuga d'eixa terra l'opressió?
RITA. Renúncia'ton carrer.
RAFAEL. No.
RITA. Primer me calgut la llengua!
RITA. Ella son molta, i els de Torrellas ja deuen ser ben aprop.
RAFAEL. Açós conta mai el lleugre sí nombre de les ovelles? No tenim bons artillers vencedors en cent batalles? No ens animen les gramalles de nostres braus Conçellers? No guardem una campana que amb llengua de bronze nos crida, que en son bé esporuguida, la mainada castellana? Guerra, doncs! Que soni l'hora d'extermini i de matança, i escoltin Castella i França nostra veu de: Via fora!
Que hanc de rendir la bandera que avui la nostra ma empunya, altar serà Catalunya dels màrtirs que el cel espera. I si la fama programa nos fets que la edat esclauca, al dir Sagunto i Numància, diran també: Barcelona.

Entren LLUIS I ROC

LLUIS. Bé, Rafael. (Desde la porta.)
RITA. Lluís!
RITA. (Ja aquí!) (Amb disgust.)
RAFAEL. Tan aviat no l'esperaba.
LLUIS. Riteta!
RITA. Lluís. (Amb recel.)
LLUIS. T'estaba (A Rafael.) escoltant; segueix així, que el cor, escoltant la veu, de plaer hat dintre el pit.

RAFAEL. Bé, Lluís!
ROC. (Tot lo que ha dit és mentida.) Del correu Retres.
(Dóna una carta a Rafael i se'n va.)

RAFAEL. I qui tal Cervera? (A Lluís.)
LLUIS. En poder de l'opressor.
Tot s'ha perdut menys l'honor.
RAFAEL. Nova a fé poc falaguera.
LLUIS. Per ço és que en trobo jo aquí.
RAFAEL. Molta sang?
LLUIS. Trista membraença.
RAFAEL. Tinc molta set de venjança. I la tindrà... oh, sí, sí!
Parlem en ella tals destrossos quan lo llur assaltaran, que, amb sus cadavres, tindran, per nivellar-ne los fossos.

Nostre pot ser la derrota, que és gran lo exercit aliat; mes, quan haguem derramat nostra sang, per cada gota que hagi caigut catalana en defensa de la Llei, de la dels vils d'aquest Rei se n'ha d'indonar la plana. I pels hòres, Barcelona tanis florers ne cultira, que ni un best no trobarà en Felip per sa corona. I has sabut res d'Albarado?
LLUIS. Sí per cert; me va enviar un plec per fer-me passar a son camp; vagi amb cuidada a fer-me un altre vegada tal proposta, que, si ara he mirat que la mea mare lo va criar, oblidada podré deixar tal friolera, i baurà que a Barcelona la segona no es perdona si es perdona a la primera.
LLUIS. Però és cert que mol més ama; sento que contrari sia.
RAFAEL. Amar-me! Em proposaria una cosa que m'infama?
LLUIS. Bah! No en parlem.
RAFAEL. Més valdrà, que bastant parlar-ne em costa; però crec que amb ma resposta a dir res no tornará.
Mes, véa, que et serà precia descansar.
LLUIS. Jo? Ca! No més entraré a deixá una papera. Adeu, Rafael.
RAFAEL. Sí, adeu, Lluís.
Vea a acompanyar-lo, Rita.
(Se'n van Lluís i Rita.)
Feu, Déu meu, que pensi mal.
(Contemplant-la.)
Què miro? Carta infernal!
(Obra la carta.)
No era vana ma sospita.
«No! fillis de l'amistat! (Llegint.)
contra la traïció está d'afectat.»
Per què, Déu, quan li obrerta, un llamp no m'ha atravessat?
(Queda pensatiu.)

En Quirse és el fals amic, la traïdora és la Riteta, i ma filla... oh! no! sobretot!...
Diu meu! Compassió! Jo este deixat de sa ma!... I pensaba perdonal ja ser!... Mentidat! No te perdó el parricida!

Entra Roc

ROC. Rafael, el Consell acaba d'enviar per vos.

RAFAEL. Què vol? (Abramant.)
RAFAEL. Abait espera l'enviat?
RAFAEL. (Es dir que este deshonrat?... Venjança ma rassa vol!) (Se'n va.)
ROC. Què tindrà en ella tant aiut!
Tan furios? Mentre no sàpiga el complet que aquí li armen...

Surt LLUIS

LLUIS. I en Rafael, on és?
ROC. Ara se n'ha anat. Per cert que dón un posat que quasi espanta.
LLUIS. Ara poc estava bé.
ROC. Qui sabe! Tal volta la carta que li he donat.
LLUIS. Dèixau corre; son coses que no es empaxen. Con que, ja ho sabe.
ROC. Tu segunda bé la trama, i tindrà or...
LLUIS. Si no fos així, tó sol l'arreglaves.
ROC. I tu creus?
LLUIS. Que tot és facil.
ROC. Pot ser la Rita l'aimada, i després, res costará, amb bons dats calumniar-la. De quin modo?
ROC. Ja fa dies que, a jutjar per los rumors que en Rafael donat a n'en Quirse, no seria cosa estranya fer-li creure alguna cosa; i a fé que no és mal fundada la sospita, si es que en te, que en Quirse i la Rita parlen a veïtes molt baix, i és cosa que jamal ho feian antes; però jo sé per lo que és, i no li armen cap frumpa com crec suscita en Rafael.
LLUIS. Doncs convé l'alimentar-la, i entre tan, naltres podrem posar-ne l'assumpto en planta. Mai tindrem molt ocasió.
LLUIS. Però la Rita és honrada; i si açós guarda per mi... l'efecte que tenia antes...
ROC. La Rita és jove; en Rafael, a més de tenir quaranta, está malalt; tu és com tu.
Que ho dignin sinó les tantes que ploren allà a Cervera culpes seves... i dels altres.
LLUIS. Ens sembla, Roc.
ROC. Jo concoc el mon més que tu.
LLUIS. (Indreçat.) Es honrada!
ROC. També ho deias de la Estrella.
LLUIS. Pobre Estrella!

ROC. Ja descansava.
LLUIS. Déu la perdó!
ROC. Lo que hi ha, i que no hi confiem gaire, es un ocell que rebola a l'entorn d'aquesta gàbia. Un ocell, diu?
LLUIS. Sí, un ocell; i un ocell de molta grapa, que encara que la tó pèllica, la té forta. Déu me valga No t'entene.
LLUIS. En es quist?
ROC. de la noia. Es en qui?
LLUIS. No. En com?
ROC. Vols dir que?...
LLUIS. Vala.
ROC. Que em fa més por que déu bombes castellanes; i si el pian ses endovina, nos exirà mal la trassa. Però sí és una criatura.
LLUIS. Oh!... ja fa temps que no m'ama, i si el pian ses endovina, nos exirà mal la trassa. Però sí és una criatura.
LLUIS. Oh!... ja fa temps que no m'ama, i si el pian ses endovina, nos exirà mal la trassa. Però sí és una criatura.
ROC. Es l'única remei; a casa mai hi és de nit, en Rafael.
(Amb misteri.)
LLUIS. Es que amb ell a les muralles tindrem d'estar.
ROC. Son molt grans.
LLUIS. Ella no obrirà la porta.
ROC. S'hi entra per un altre badó. Suposem que és pel balcon, no és molt alt, i amb una escala s'hi puja des del jardí, al qual separa una lapa del carreró; te vull pansa que fins un valiet és alta. O sinó, m'aria... per quí.
(Obra la porta feta.)
Aixó surt a la muralia; primé n'ha de baix a un poo. I er el extrem de la escala es troba, cap a la porta, una mina subterranea. Es un secret que tan sols jo concoc, però per ara no n'hem us, tu t'hi perdries; algun dia ens farà falta, mes es precia per començar passar-lo nostra vegades; l'onic pa és el balcó; o sinó, encara en sé un altre més breu i segü... (Indica el passadís.)
LLUIS. No, Roc.
ROC. Jo tan sols vull fer oïdada a la Rita d'en Rafael.
ROC. I com que no sé cap altre parent més pròxim que tu... Mes, abans de ser m'alimada; ho he jurat i ho comenc.
LLUIS. Doncs aquesta nit, l'escala.
ROC. Aquesta nit, ja?
LLUIS. Sí... i què?
ROC. No m'agradaria fer té amb calina. I si'm desprecia?
ROC. Així d'ús?
LLUIS. Si no és a bones, a males. Recordat'... (Pit! En Rafael)

Entra RAFAEL.

RAFAEL. Surt, Roc... Lluís, he de parlar-te. (Surf Roc.)

LLUIS. (Que passarà?... A pensar meu tremo, i a fe no caldré...)

RAFAEL. Lluís, necessito un amic. Ja sabs que en soc un de teu. Però, que tema?... Es Castella la causa de tot d'olor?

RAFAEL. Es l'oprobri! El deshonori! La Rita!

LLUIS. La Rita? Si; ella!

RAFAEL. Calma't, Rafael, i repara que mai t'ha donat agravia. Es que tanta mentida els seus llavis és que ha mentit la sua cara! Jo que em creia perdonada ma culpa!... No, noi! Mentida! No te perdó el parricidi! La maldició llançada d'un pare a un fill malvat, és engany, mai se detura; fins dins de la sepultura perseguix al desgraciat! Tu detires.

LLUIS. No, Lluís, no és deliri, és la memòria d'una sanguinosa història que guardo aquí, i és precís (Al front.) que la sàpigas, ho veu enc que mai dir-la juri; tal vegada aquest pati en calmi l'altre... Avui es per mi dia fatal, i basta la sang se'm revolta al pensar-hi! Lluís, escolta tot l'origen del meu mal. (Pausa.) En les pedres darreres de la cantonada passada, feliç moraba amb mon pare en esta mateixa casa; divuit anys llavors tenia, i com un nin, no sentíaba mos que amb l'amor paternal, pus feia temps que la mare de los escolia de la terra en la gloria descansala. Un jorn... membraça fatal! posseït-me per la falda de la serra Tibidabo, estàtic me contemplaba d'eixa ciutat de los comtes la hermosa i florida plana. Par i serc estaba el dia, pus ni un núvol passavia lo bell papal que estenia sa immensa cortina blava. Ja anava a seguí el camí quan em sento per l'espatlla un remor com de la lava, esquitxant-se entre el follatge. Em vaig girá, i prop de mi, veig que pel mon caminava una nina més hermosa que l'estel del trenc de l'amba; blaus sos ulls, que li blini del cel envaja i gelos donaba, i feta de neu i rosa, era sa preciosa galta; sos cabells rossos, calent sobre sa bruyida espantia, pareïxia un mar volcat

amb onades d'or brillantes; cenyen son cos estel i enses fallides rosades, que me rucaïen de perles un cantret que portaba. —Nineta dels cabells d'or; de la falda de grana... El digui,—veig apagar la set que mon pit abraça?— —Ilegui lo bon caballer— me durré, el casti donant-me; que molta en raja la font, la font de la Salamandria. —Regui... mes guera valgut, molt millor que beure l'aigua, no haber vist mai a la nina, la falda de la montanya, la falda de los cabells d'or, la del falda de grana.

LLUIS. Que al poc temps

RAFAEL. d'eixa tarde malhadada, totes les nits una nina n'està a un donzell esperant-ne, i en totes, al dar les deu, de cavall un donzell baixa; i el donzell n'està a un tronç, i s'en entra en la cabanya. Morts passaren moltes jornas; mes, lo crit de guerra alcant-se, lo donzell tingue que anar a la lluita per la patria, que era el donzell cavalier i fill d'una noble casa. Ni un Adre't donà a la nina. Ni la fresca mariadada portá el bes de despedida a la hermosa boquetana; mes per co, totes les nits n'està la nina esperant-ne, i el donzell n'està molt lluny guerrejant-se per la patria. (Pausa.) Així va passar mig any, i en una pobre cabanya, que com un niu entre flor que em eixa nit te donava, s'està morint una nina, en los braços de sa mare. Un sacerdot, al capçal n'està resant-se amb veu baixa. En un respecte velet en un recó de l'estància, floc sus ulls és la nina, està intòvil... ningú para. (Amb misteri.)

Sols se sent el cant de l'òliva en lo cim de la cabanya, i lo trist toc d'agonia del campanar de Pedralbes. De prompte, sonen petjades de cavall... tots la vista alçen, el cavall s'ha deturat a davant de la cabanya. Dieu un crit, i mori la nina; preseta un jove en la casa, i l'amar a dar un pas dins la mortuoria cambra, amb veu de bronç el veí crida que ressona en la montanya. —Fill malvat, jo et malestexi— i calent rodó d'espanties, l'últim sospir donà el veí mentre los dotze porten, les ratjades del mistral,

que també s'enduen l'ànima del velet i de la nina... I, en tan l'òliva cantava, seguia el cant de l'òliva les campanes de Pedralbes. (Pausa.) El jove és deia Rafael, el velet era el meu pare, i la nina en el fill moria, de Rita n'era germana. I ella sab?

LLUIS. No; no'n sab res;

RAFAEL. ni jamai una paraula li diguis d'aquesta història, pu aburrida o almada, la vergonya no voldria que li mirés a la cara. I per co et vas casá amb ella? La Rita d'altres estava, amb en Melior prop d'Olesa, i per l'engier ma falta, la vaig portar a l'altar després de morta sa mare. Mes, d'allavors, tots los anys, al sentir les campanades de la mitja nit d'avui, el meu cap se me'n anava, i amb un deliri crudi em trobava en la cabanya. Morts allí estaba la nina, al capçal veu restant-ne el sacerdot, i als seus pens la figura del meu pare que, amb veu de bronç, cavernosa la maldició em renovava. Jo fugia com un llamp al través de la montanya, i per darrera sentia bronzar el vent, i avançant-ne, Morts allí estaba la nina, un fatasma que em cridaba... Era lo xiolet de l'òliva, era del lètric Pedralbes el campanar, que a agonia no parava de tocar-ne.

LLUIS. I et dona encor l'accident que em eixa nit te donava?

RAFAEL. Vaig creure al naixer la nena veure el perdó de ma falta, i per co bronç seré sentia les campanades en quant lo qumal de la Seu la mitja nit senyalaba! I sabs que ella?

LLUIS. Oh! Estic cert.

RAFAEL. Però lo que em falta encara és sardre per la porjura en els braços del culpable. I els sardres... Jo t'ho juro a davant d'aquesta imatge! I qui és ell?

LLUIS. Un fals amic;

RAFAEL. és en Quirce.

LLUIS. També sàbies?

RAFAEL. Vritat.

LLUIS. No puc negar t'ho; una carta d'un amic de Barcelona eixa notícia em donava, dient-me que t'avisés. I qui era?

RAFAEL. Ma paraula vaig empenyar-me en no dir el seu nom.

RAFAEL. Molt bé; ja em basta; però jo retarà amb sang

de ma deshonra la toca. Adeu. (Donat-li la ma.) A en vas?

LLUIS. L'honor ara em crida a les muralles; mes, quan toqui em torn a la honra, que tremolin els culpables!

(Se'n va.)

Surf Roc.

LLUIS. Ha's sentit? (A Roc.)

Roc. Tot quan hu dit.

LLUIS. I què distat?

LLUIS. Que tinc l'escala;

Roc. a les onze, penjarà.

LLUIS. Es que la Rita és honrada...

Roc. També ho detes de l'Estrella. Ara, atenta a los muralles; hi passarem per la mina perquè un altre cop hi sàpigues.

(Roc obra la porta flava signant a Lluís que s'hi introduzeix; Lluís falbeja a una mica, però a la fi es desdizid.)

LLUIS. An dem de Déu! (Es seuja i entra.)

Roc. Si eixa nit ens ajuda, farem tasca.

(A l'entran Roc, surt Quirce pel fons i l'altre pot, captra a que se anubi d'introduhir, i allavors tira la maneta i entra també a la mina amb precaució.)

TELÓ

ACTE SEGON

La mateixa decoració.

Rita assentada en un ritual i al peu del balçó, pel que entrava un raig de llum.

Rita. Benhaja la nit serena! Benhaja lo vent suau, que devallant de la serra refresca les nostres llars! Benhaja la blanca llum que amb son refrigeri cristal, a eixa ciutat desgraciada regala amb sos últims raigs; posser aixos raigs són llàgrimes que, des de son bell palau, com sardells de perles, llença per nostres culles, glorant desgraciada Barcelona, mare de tants inelits brassos! Per los trasus de mill ferides te vas per grass desangrant; i encara el desperta ferro— ressona, i s'aixeca encor en les muralles ruïnoses la bandera senyorial!

Entra RAFAEL.

Rita. Rafael. (Amb amor.)

RAFAEL. Que Déu te guard. (Recollida.)

Rita. Oh! Quan ditxosa se sóc en quan te veig!

RAFAEL. (Tanta vilesia!)

Rita. Però, què tens?

RAFAEL. Jo? Res.

- QUEFFE** Bé, corrent.
Jo no em penso res de bo; mes jo faré per manera de sé avui a la trinxera a la primera ocasió.
No els tinc de perdre ni un pas; ells pensen alguna feina.
- RITA** I així senya? *[Toc de corneta.]*
- QUEFFE** És la corneta dels minyons; mes'n vas. Prompte serà la tornada.
- RITA** Al menys això m'aconsoa.
- QUEFFE** I Chauràs de quedar sola?
- RITA** Ja no està molt lluny l'aubada.
- QUEFFE** Encara no és milja-nit.
- RITA** A estar solaestic tan feta...
- QUEFFE** Adéu, Quirós.
- RITA** Tanca bé!
- RITA** Sí; bona nit.
- [La fa llum, torna a l'escena i després de tancar la porta s'apodua davant de la imatge.]*
- RITA**
Oh, tu, soberana de cel i de terra que tens per corona cadenes de Sols; que calces la lluna; que Hossana te canten los àngels i arcàngels amb himnes d'amor!
Tu, que les tempestes enfrens piadosa, que el llamp aduresca; que aixugues Emparà'n, Senyora, empara a ma filla!
Empara a eixa terra, cuberta de dol!
- LUIS**, *entra pel balcó*
Ja soc dalt; si per fortuna ningú m'ha vist... Bah, tantada! Sols m'ha seguit la mirada tremolosa de la lluna. Animo, Lluís, que la feina vas seguint amb bona sort... Res se sent; aquí sols reina lo silenci de la mar!
Tú volta, estant dormida... Dormida i sola! No, no, no... Lluny de mí, vil temptació! Fora cobart, per ma vida!
Jo sols vui que, enamorada, calmi de mon cor l'orage. *[Veient-la.]* Ah! Ah! està, davant l'imatge de la Verge immaculada; potser prega pels que estan lluitant per lluitar la terra... Potés el genit de la guerra, entemí l'està escoltant...
RITA Ah! *[Alzeant-se i veient-lo.]*
RITA Què!...
LUIS No cridis.
RITA De què tinc de tenir por?
LUIS De tu, Lluís!
RITA Què vols?
LUIS Poderós serà el motiu de tan estranya vinguda!
RITA És nostra Ciutat perduda?
LUIS És mort en Rafael... Què dius?
RITA No et vinc a parlar del dol que a nostra pàtria oprimeix;
- vinc a dir't lo que pateix mon cor, que pensa amb tu sola. Que dius!
LUIS Que t'am amb ardor: que és tan ardenta la flama...
RITA Amor, tu! Pot un infame sàid acas lo que és amor?
LUIS De la emanació de Déu la passió més santa i pura, pot abrigar, per ventura, un cor vil com és el teu?
LUIS Jo et juro, pel meu honor...
RITA I de vergonya no caldes?
LUIS Teus honor, i a les moralles no estigas, quan de l'opressor assaltar nostra Ciutat abans son toc de l'aubada, i assaltes la casa honrada d'un hom que tan t'ha estimat? Fria-te endarrera!
- LUIS** Alma'm, doncs!
RITA Almar-te? Abans d'una timba me lliurarà en lo fons.
LUIS Estàs resolta?
RITA Resolta.
LUIS Pensa, Rita...
RITA Ja t'ho he dit.
LUIS Estem sola, i és milja nit.
RITA Res m'aterra.
LUIS Rita, escolta.
RITA Basta ja.
LUIS No tems?... No res; tan sols desprecie m'inspires.
LUIS Oh! Riteta, tu no mires lo que soc capaç de fé!
LUIS Estic al mig del camí, lo recular és quimera; aimant, a l'entrà, aquí era, fes que no em torni assasit!
LUIS Assassina? Què estas fent des de que a n'aguí has entrat?
RITA Un insult, un cor honrat, molt més que la meua sent!
LUIS Ja res ton valor humilià?
RITA No; ja res, per molt que fessis. Encara que trossejessis davant meu la meua Rita!
LUIS Mal te va ser tan fidel.
RITA És mon deber, an que moria.
LUIS Veig que no saba història que sab de cor en Rafael.
RITA Una història?
LUIS Peregrina.
RITA De entendre't, a fé, no acabo.
LUIS Fa avui anys que al Tibidabo es va morir una nina.
RITA Més germans? Què vols dir?
LUIS Què prompte ho has acertat!
RITA I no t'han mai explicat de quin mal se va morir?
RITA Sí, la mala un hom com tu, sense sang en les seues venes; unendre d'honres agènes!
LUIS I no t'has dit mai ningú son nom?
RITA No; ni vui, a fé, mes tunc me l'anomenen, pus tunc que m'envencen fins de lo seu nom l'ald.
LUIS Doncs ho sabràs aviat.
RITA El coneixes?
LUIS Sí, pel cel.
RITA I sabs qui és?
- LUIS** En Rafael.
RITA En Rafael? *[Sorpresa.]*
LUIS Què! T'ha estranyat?
RITA En Rafael!... Saba lo que has dit?
LUIS Que si ho sé!... Jo crec que massa! No has notat lo que li passa als seus anys en aquesta nit?
RITA És que la sang encara mana damunt de la mà assassina, i el record d'aquella nit honra per honra et demana. *[Intenció.]*
RITA Impossible!
LUIS Oh! I encara no ho sabs tot.
RITA (No; no pot sé!)
LUIS I no sabs també de que es va morir lo seu pare?
RITA Diràs que mort casual...
LUIS Oh, cania!
RITA Sí; perquè es mengua fina lo parlar-se!
RITA A tu llengua preferiria un puyal.
LUIS És dir, que l'aimes encara, sabsent lo que sabs?
RITA I què!
LUIS Anc que fos, soc ma mima, i aimo-lo juri en l'altar.
LUIS Ta germana, malehint l'estarà, si t'ou tal volitat!
RITA Si ma germana m'odora, crec m'estarà benehint!
LUIS M'estranya, a fé, ton valor; atenc so... ton cap ditirà!
RITA T'enganyes; des d'allí na mira la mare del Salvador. *[Per la imatge.]*
LUIS Poca és la defensa.
RITA Poca?
LUIS I en proba d'això... *[S'adlantia.]*
RITA Endotràs!
LUIS Endotràs? *[Risa irònicament.]*
RITA No lograràs ni tocar-me, cor de roca!
LUIS Sí? Doncs veurem. Llucifer va amb mí!
RITA I amb mí va lo cel!
LUIS Veiau, doncs!
- [Al llivar-se sobre de Rita, truquen a la porta.]*
- RITA** *[Balzant la veu.]* Ah! *[Aterrat.]*
LUIS Vest-te'n!
LUIS Sí; me'n aniré; mes si una paraula solt li dius al sortir la porta, dona't, Riteta, per mort a aquo que dongui vult el sol.
RITA No temis; i no te por; ho faré perquè moriria en Rafael si això saba, i jo li tinc molt amor.
LUIS *[Tornant.]* Ja ho saps; ni un mot.
RITA Vest-te'n! *[Amb impaciència.]*
- [Al arribar Lluís al balcó, se sent una banda de cornetes i torna cadarrera.]*
- LUIS** Reddu!
RITA Què és això?
LUIS És que passa un batallió i balzarà ara no es pot!
RITA Doncs, què fer?
LUIS (No és mala sombra!)
RITA I està trucant en Rafael!
- Inspireu-me, Déu del cel!
Ah! Fica't dins de la cambra.
- [Entra Lluís al quarto de Melcior, i Rita ve a obrir a Rafael.]*
- Entra Rafa!**
RITA (No estava sola!)
RITA Bona nit, Rafael. *[Amb amor.]*
RITA *[Emparant.]*
RITA El sorprén que hagi arribat?
RITA Me sorprén, puix que és apenes ni milja nit, quan tu sabs tornar quan l'aubada trenca.
RITA És que ja no es sols la pàtria la que a vui en Rafael veia.
RITA No es sols la pàtria? I què més?
RITA No volguis que ho anomenis, pus té un nom, que ja ja no pot sentir-se la tua orella, ni pensar-lo lo teu cap, ni nomenar-lo la llengua!
RITA A fé del cel, no et comprenc, ni permeti que et comprenc.
RITA 'Una cosa que confia a tu va ser; una prenda que et vaig donar en l'altar, i vinc per ella, Riteta!
RITA Déu del cel! Dupes de mí i és així com t'has mengua, no la perdono, ni a tó!
RITA I tens valor!
RITA Si en tinc! Vejes si en tinc, que ara jo et demano, i vui que em donguis depressa les proves de lo que dius!
RITA No senta, Rafa!
RITA Oh! Riteta!
RITA No facis que exploti el foc; no burxis més a la fera!... Tinc proves de no et deshonra... de que m'enganyes, Riteta!
RITA És cert que hi ha un Déu que escolta i que no considera la culpa!
RITA doncs no proves de ma culpa?
RITA Mostra'm, si pots, la innocència!
RITA No! No ho vui, ni des mostrar-la, que el fer-ho seria mengua!
RITA I la espasa que no es pura?
RITA Mai així la vista aixeca; que al mirar-la fit a fit.
- [Amb molta dignitat.]*
ha d'abaxiar les parpelles. *[Son mirar una ràbia enfrena.]*
Qui Riteta, m'ho assegura?
La meua honra, que és tan pura com lo lí d'una patena! *[Amb orgull.]*
[No pot mentir qui amb tal veu sen honor així defensa.]
RITA *[Destruïu-li aquesta penca.]*
RITA Ilumineu-lo, Déu meu!
RITA Don pots jurar que un aimant no estava amb tu?
RITA Per la Verge i juro que no! *[Un aimant! Déu més, don'm fortalesa.]*
RITA És dir, que m'estimas?
RITA No.
RITA M'haja ferit al mig del cor.
RITA M'haja la meua sort! *[Amb plor.]*
RITA *[Serà una vana ilusió?]*
RITA Llavors, encara soc honrat?

RITA No; que amb la dubte malvada, m'has tacat; i, deshonrada, tu mateix t'has deshonrat!

RAPPE Però, Riteta, jo et crec, ja descomenço en la innocència, imposa'm la penitència; ja mes conteste'm, jo t'ho precl! No et donis en Quirse un paper que vas negarme, Riteta?

RITA (En Quirse?) Sí; és una lletra que m'envia el Conseller; (Sorpreus.) per a minvar la fatiga, vaig enviar-li jo un escrit... És la conteste. (Li dona un paper.)

RAPPE Benhici! (Obrint-lo.) pel cel jo tal paper sia!

RITA (Oh! Pensà que en Quirse...)

RAPPE Encar estàs enfadada?

RITA No.

RITA Te'n tornes?

RAPPE L'obligació m'ho mana.

RITA Vas a tardar?

RAPPE Tinc la brigada que tapa una breixa, i al finir, tal volta podré venir.

RITA Adéu.

RAPPE Eixa capa?

RITA (Reina pura!) (Confosa.)

RAPPE Què vol dir?

RITA Jo... no sé!

RAPPE Oh, jo havia sentit bé!

RITA Espera... t'ho diré tot; però no et matis, pel cel!

RAPPE I et defenses? Oh!

RITA Rafel.

RAPPE No sés culpable.

RITA Ni un mot, jo et trobaré.

(Molta rapides fins a fi d'acte. Agafa la esplaneta i deixa la sala a les joguets, introduint-se al quarto de Rita. Ella cau de genolls.)

LLUIS Que va mala (Sortint.) la partida... ara és l'hora. (Puig fons.)

RITA Misericòrdia, Senyora!

QUIRSE (Des de fora.) Què significa eixa escala?

RITA Si un traïdor! Rita. (Tracant.)

QUIRSE No és pas la sua veu, per més enuig!

RITA Quirse. (Cridant-lo.)

QUIRSE Rita! Rita! (Treient el cap.)

RITA Puig!

QUIRSE -Per què?

RAPPE Ah, no escaparàs!

(Surt Rafel, pistola en mà, i dispara contra Quirse que cau d'espatlles al jardí.)

RITA Rafel!

RAPPE Per ser satisfeta encara no hi he acabat!

(Ten un punyal.)

RITA Sabs lo que has fet, desgraciat?

RAPPE Alça al cel tos ulls, Riteta, i lo perdó de les culpes demana! (Fera de si.)

RITA Escolta'm, Senyor, la nena!

RAPPE Escolta'm, Rafel... Ni un mot!

RITA Ta filla! (Cau agenollada.)

RAPPE Calfa la llengua!

No vuls fills, no vuls res, tan sols vul una honra neta.

(Al atecor el punyal toquen les dotze.)

RITA Ah! Sombres del Tibidabo, empara-me! (Amb frenet.)

RAPPE Ah!...

(Rafel queda amb el punyal enlairat, aterrat i com vulgant amb la mà esquerra tapar la boca de Rita.)

RITA Oh, Verge!

(No puc més, Senyor, ma filla!)

(Es desmaia.)

VEUS Centinella alerte... alerta!

TELÓ

ACTE TERCER

La mateixa decoració, bastant fosca, il·luminada a ratos per la llum dels llamps, seguits de trossos molt llunyans.

RAPPE, sentat i recolzat a una taula, dormint.

LLUIS, apodat en el respall de la cadira, contemplant-lo i somrient troncament.

ROC Dorm? (Entrant pel fons.)

LLUIS Sí, dorm. Ha estat en Quirse?

ROC No he pogut.

LLUIS I doncs?

ROC El metge ha prohibit que s'hi parli.

LLUIS I vols dir que ho heu de ténier que es desdori?

ROC Cà Pobret!

LLUIS Jo, li podria canviar el requiem; en Rafel té bon gust.

ROC No arribarà a demà vespre, Però, i la Rita?

LLUIS El diégo dius que ja és cap a Cervera, Qui l'acompanya?

LLUIS Un minyó; i també s'ha endut la nena.

ROC No crec que hi arribin vint.

LLUIS Les tropes d'en Felip cerquen les muralles, i si els topen, no els hi causarà mala feina.

ROC Però, vols dir que és veritat?

LLUIS És que en Melciór és una pesa... Que no la tinga amagada dintre dels murs...

LLUIS No; no ha cregut.

ROC Escolta. (Rafel es mou.)

LLUIS És molt cansat d'aquella tràgica escena.

ROC Bé; jo dec entrar de guardia dintre mig quart, i m'esperen.

LLUIS I tardaràs a tornar?

ROC Molt poc, pus sovint relleven.

LLUIS A més que també desitjo lo que et dirà en Rafel sobre.

LLUIS Tu creus que se'n anirà?

ROC És veu la que no et contestes!

LLUIS La primera canonada...

ROC la trobarà en les triniteres.

LLUIS Donaran avui l'assalt!

ROC Al nostre tothom s'ho pensa. Ja de totes les veus d'aigua van a obrir-ne les portes per a jugar-ne los fossos.

LLUIS No s'armarà mala guerra, i en Melciór?

LLUIS En lo seu quarto deu estar.

ROC Aquell habieca no deixa de fer-nos nose.

LLUIS Cà!

ROC (Serà fins aquest vespre, que, en quan pugui, li coloco de cara junt a l'esquena.)

LLUIS Adéu.

ROC Per la mina entraré.

LLUIS Sí, que si et veien no fóra molt convenient.

ROC (Brilla un llamp i Roc se senya.)

LLUIS Santa Creu!... I com llampeja!

ROC Bé, com que avui tindrà entrada, Santana està de festa.

LLUIS Sents?

ROC Torna a moure's Rafel.

LLUIS És veritat; ara sí.

LLUIS Adéu.

ROC Adéu. (Se'n va amb cuidado.)

LLUIS Ja es desperta.

ROC Ah! (S'alceza i Lluís el subjecta.)

LLUIS Rafel!

ROC Tu, Lluís?

LLUIS Què tens? Què et passa?

ROC Aquests canis funerals...

LLUIS Son de l'enterró del ciutadà Dalmau, que baix lo ferro caigut del sítidor, i com sa casa en eix carrer està...

ROC Somni cruel!

LLUIS Ses veus se perden, com a l'hora mia en l'ontananta se vaig perdre un dia.

ROC (Se senten les campanes que toquen a mort.)

LLUIS Ja trobaràs consol.

ROC Sols en lo cel.

LLUIS Sents lo retor de la fatal campana brandant per los difunts? Sa veu so-

LLUIS rressona en lo meu pit, falagadora, com balsam que mon ànima demana.

ROC No parlis de morir!

LLUIS Quan posa vales lo destino cruel, que val la vida?

ROC Si cristia no fos, fóra sotrida!

LLUIS Mes jo sabré trobar-la en les muralles.

ROC I al del incaut que a ma mirada fera oposi son mirar, per què, en mal hora, al escoltar ma veu de «Vis forada» de son oír serà l'hora postera.

LLUIS I quan per los forats de mil ferides l'estreta presó deixi desahogada mon ànima, infelicit, si una mirrada tindrà per aquesta terra maldada!

ROC Mes de ta sang un got aquí baix deca ma filla!...

LLUIS No, Lluís.

ROC Al fi li ets pare.

LLUIS Ja sabs que no saba...

ROC Que'm fas, repara, un mal desgarrador!

LLUIS Si me'l és quiques...

ROC Quisat-me jo de tu, quan de ma has set jo vellidor!...

LLUIS (Haura Per go no ho dic.)

ROC No, no et culpo, Lluís; ets bon amic.

LLUIS Contemp'ar nosseme ta demona; Rafel, no estava en mí; sí la Riteta...

ROC No la nomenis, Lluís, jo t'ho demano.

LLUIS En va per oblidar aquí m'afans.

ROC Lluny d'aquí deu estar.

LLUIS Milior.

ROC Pobreta!

LLUIS El mou a compassió? Poc la conteste!

ROC Deshonrar-me en a mí, que tan l'ai-tan, com odi li tinc!

LLUIS (maha!...) Aixís acaba la joventut.

ROC Mal llamp!

LLUIS Tan l'aborreixes?

ROC Tan, que si al meu davant se'n presentaba i un foc abrasador detrés trenit, i sense pensar un instant lo que faria, a la brassa candenta me tiraba.

LLUIS Sabs lo dany que m'has fet? Fins la que un mort s'emporta, de que sia (plorada sa memoria pel seu, me t'ha robada, ningú visitari no seridura.)

LLUIS I en tan que altre difunt ditxós alcaça prop seu plant de fills i plant d'esposa, jo sols tindrè per pior damunt nos (llora la gola freda, que l'ambada llança!)

MELCIOR Entre Melciór.

ROC Rafel, pots oír-me un poc?

LLUIS Què volent? (Amb disgust.)

ROC És que vols

LLUIS fos a soles.

ROC (Ja ho sabia.)

LLUIS Surt, i espera. (Se'n va Lluís.)

ROC Si lo fcs de ton pit abans no teus, no podré pas dir-te res.

ROC Siau breu, Què vuleu?... Què és?

LLUIS Vine per la Rita.

ROC Adéu siau. (Anant-se'n.)

MELCIOR Escolta'm!

ROC No em parles d'així un mot!

LLUIS Per què? (Amb coringó.)

ROC Perquè ja no pot sentir-se de l'ala en Rafel.

LLUIS Perquè mon odi és tan gran, com gran era mon amor; perquè tinc en molt l'honor que m'has arrastrat per lo fanè!

ROC Un poc de clemència!

LLUIS No.

ROC Tot li hauria perdona't menos l'haber m' deshonrat.

LLUIS Rafel, per Déu, compassió!

ROC De la deshonra la buba te la pit; en va pregues!

LLUIS Déu és Déu, i a dall la creu a son butxini perdona'm.

ROC Ell, de Déu la fortaleza, per ser Déu, un Déu tenia, si cón un Déu me volia, donar m' degué sa entesa!

LLUIS Oh, Rafel!

RAFEI. Hem acabat.
Tan sols hi obrat com deus,
i lo que he fet, ho faria
tot home que fos honrat.

MELCIOR. Molt poc honor a un cor lleal
el cobrar-se tal primícia.

RAFEI. És un acte de justícia!
MELCIOR. És un acte criminal! (Amb força.)
I eixa acció que, per viscos,
justícia nombra l'error,
ni és lo gresol de l'honor,
és sols del crim la difressa.
I tot home que obrí així
obra molt equivocada:
si alguns era deshonrat,
deshonrat és, i assassinat!

RAFEI. Per castigar la insolència,
quin càstig, doncs, trobareu?

MELCIOR. A cada cor posa Déu
un fiscal en la consciència.
Judge mat que, sense probes,
de la rao sempre parteix;
que a totes parts us segueix;
que per tots cantons la trobeu.
Esperit que, a la sordina,
nostres fets contempla atent;
potser mirerós agent
de la justícia divina;
a qui ni els precs ni el caudal
són falo mai adatura,
de qui sols la sepultura
pot lliurar al criminal.
Judge que tu trobaràs
després d'eives impressions,
pus Déu, sense condicions,
et digni: «no mataràs».

RAFEI. És que jo no hi derramada
la sang de la Hita!

MELCIOR. No;
amb sense compassió
però sa filla l'has llençada,
que amb mil tormentos i fatios,
no podrà arribar a Cervera,
pus està la catxera
infestada d'emics.

(Rafel s'objecta amb les paraules de Melcior.)

I en els moments, tal vegada,
casu rendida de fatiga,
si alguna bala enemiga
al sortir no l'ha tocada.
Potés abraça son tronç fret,
alçant al cel ses manetes,
el pobretè Doloret
morint-se de fam i fret.
Potser al cel entrant
ne crida a son pare...

RAFEI. Oh! Calla! (Aterr.)
MELCIOR. I sols ou lo tro que estalla
del mistral que està brumint.
I en tan son parlar la testa
gira, al sentir parlar d'ella,
sens que mogui sa quereia
ni el remor de la trompeta!

RAFEI. Basta, Melcior. Ja sabé!
MELCIOR. Si la mare ha delinqüit,
que pagui la filla, has dit.
És innocent! Més, què?...
Així diran que l'honor
has venut; i, hi ha qui ho faja?
Si honor és això... mahaja!
preferixo el deshonori!
Desprecio mercancia.

A un preu tan vil comprada!
És una honor, deshonrada,
que ni el botxi la voldria!
Al mig del cor un punyal
me clavau.

MELCIOR. Diu que te cor,
i entretant sa filla es mor
potés al mig d'un caminal!
Oh, no, no!... (Amb desparregació.)
RAFEI. (Gràcies, est, celli)
MELCIOR. Ja perdono sos agravis!
RAFEI. L'honor dels nostres avis, (Solemne.)
qui te'l perdona, Rafel?
I ets tu fill d'aquella casa
que té per met en l'escut:
«Honor a nos que tot... i has pogut
oblidar-ho?»

MELCIOR. I no l'abrassa
un blamp del cel!

RAFEI. (Moment de pausa.) És vritat!
L'honor a nos que tot!

LEUS. Rafel! (Ja reviu.)
MELCIOR. Rafel! (Pregant-lo.)
RAFEI. Depressa, sortiu!
Ho mano!

MELCIOR. (Senyor, pietat!) (Se'n va.)
RAFEI. Ja el sacrifici és fet; dona no coratge,
Senyor, per resistir aquesta prova,
i alliva l'ama que en mon cor es trofe
combatusa per cruïl ortage. (Ba
(Dirigit al retrat.)
I vosaltres, passats, que devallareu
a la tomba amb honor, ja satisfeta
la deuta us hi deixat; ja brilli neta
l'herència d'honor que al morin lle
(Girau.)
Ja podré sense por que mon front ha
la suor del criminal, buscà a palpen
(Es
entre mig de les vostres onametes
en demanda del Roc que allí em perta-
(A Lluís.) [Iyi.
I tu perdona, si per cruel martiri
un moment embargat, deixi d'ofensa
del vostre passat l'honor preambuda.

LEUS. No hi pensis més, Rafel, que ja és
[dellit
lo fer lo que tu fas; l'ofensa oblidada,
pus lo càstic has dat; que atormen-
[tar-te
així, tan solament trogas matar-te.
RAFEI. I per què fine d'amar-se la vida?
LEUS. I la patria?
RAFEI. És vritat: ma vida és d'ella;
en breu li donaré, ja de la audada
despunta així en Orient la llum ro-
(sada.)
(Se sent el toc quasi imperceptible del clarí.)
Ja senen els clarins dels de Castellà.
I en foc de glòria encés lo pit con-
[testa
amb panteix del desgla la marca seva;
no dem pau al lleu ni a lo trac trebu,
ni ens igual l'alè de la trompeta!
Jo et salut, jorn de sang! Sols una
[ratxa
del vent de glòria que obtingué en
[Llauris
passagi nostre camp, i serà eix dia
jorn de dol per Castellà, i de caritat!
[Què remor és aquest? (Se sent remor.)
LEUS. (Mirant pel balcó.) Que a la trixera
RAFEI. va la poble lleal que l'arma empenya.

LEUS. Visca Carles tercer!
RAFEI. (Als del correr.) Visca Catalunya!
LEUS. Visca!
RAFEI. Lluís!
LEUS. A on vas?
RAFEI. Si en la lluita per cas la mort me tro-
seras mon hereu; ja traspasada (ba,
(Li dona un paquet que treu de l'armari.)
Una riquessa aquí està, i, a més, guar-
[dada
del tresor de la casa Casanova,
l'arquilla trobaràs en la gaveta
del calaix de desota de l'armari.

LEUS. Pensa, Rafel, que jo...
RAFEI. No dees pensar-hi;
et pertany. Jo, Rafel...
(Toquen al somament i se senten les trompetes.)
RAFEI. Ja la trompeta
confon del somament lo sò de glòria.
Adéu!
LEUS. Atent, Rafel.
RAFEI. Son sò em defuana,
i és lo sò que a la raça catalana
marca sempre el canvi de la victòria.
Jo també hi deo anar; també m'extalla
de sos valents companys lo crit de
[guerra...
RAFEI. Los dos podem morir, i aquí en la
[terra
un àngel hi ha que no ha comes cap
[falta.
Si algun dia tornés arrepentida,
a regar amb ses llàgrimes ma bona,
perdonaria, Lluís, que fou ma esposa.
Jo et jur que li daré bona acollida.
Gràcies! Més, ara, adéu, que ja la
[hora
s'acosta. Rafel...
LEUS. (Rumor al correr.) Seca les parpelles,
RAFEI. i adéu, que ja freixen mes orelles
de mos soldats los crits de Via fora!
(Se'n va.)
LEUS. Ves, sí, ves! Bonà l'has fetat!
Corres a morir, en fan
jo estic quasi contemplat
la llum ambició satisfeta.
Molt m'ha costat; més... que hi fa?
Així és lo merit major.
Híteta... de mon almor-
te vas riure! Més està...
Més jo et jur que, si per cas
a Roc arriues salvada
per cada sola riullada
mors de Blagrimés venrús! (Pausa.)
Tanquen per dintre... i el foc
no comença!... Me fa mal
així silenci sepulcral...
Per què tarda tan en Roc?
(Obra la porta de la mina i escolta.)
Res se sent... i ell que volia
torrar tan prest! Ah! Bon semblava
que algun dia m'era pujava. (Escolta.)
Roc! Roc! Apremió seria. (La tanca.)
Si el didot!...

LEUS. No; s'ha adormit.
Evitem tota sorpresa.
(Tanca la porta. Un moment de pausa i ad-
lantant cap al mig de la escena.)
Sé que estic sol, i em va fresc.
eix silenci...
LEUS. Bons nit.
LEUS. Quirre! (Sorpres.)
LEUS. Lluís.
LEUS. Tu, tu, aquí!
LEUS. El causa molta estranyesa!
LEUS. Però, per on has entrat?
LEUS. Sóc brutat. Per sota terra.
LEUS. (Haurà pujat pel balcó.)
LEUS. Entrà per on l'home mitra
tindrà molt poca gràcia.
LEUS. Sempre plaga. (Amb dissimul.)
LEUS. Oh! sí, sempre!
LEUS. Jo sóc així; que hi faràs?
M'agrada tan la brometa...
(Doncs, que havia dit en Roc...
Hollamp de nit!)
En què penses?
Et què és estrany que a aquesta hora
no sigui a la trixera.
Vinc a fer-te unes preguntes.
Unes preguntes?
LEUS. Assentat.
LEUS. No estic casat.
LEUS. (No essent.) Doncs jo si
LEUS. De.
LEUS. Veus aquella solera?
(Sepulcral el nostre.)
LEUS. Sí... que vols dir?
LEUS. No t'apar
si tindrà prou resistència
per sostenir lo teu cos
penjat per la gargamella?
LEUS. Quirre, crec que aquestes bromes...
LEUS. Ja l'ho he dit, sòc de brometa,
i de bromes et penjaré
si no em respones.
LEUS. Prou paciència
crec que he tingut d'escoltar-te,
i ja basta!
LEUS. Com conegues;
veig que avui no estàs de bromes:
l'haure de penjar de veres.
LEUS. Valdrà més que no m'hi enfadi!
Het pensat, també m'ho sembla.
Tu de següet que saltaràs
lo que va passar així vespre
en aquí?
LEUS. Què va passar?
LEUS. Lo que és jo, no sé...
LEUS. Com deies?
(Apunten-li una pistola amb la mà esquerra.)
LEUS. Bé, treu això, ja ho diré... (Apunten.)
Va ser que jo...
LEUS. Donat pressat!
LEUS. Pensa, Quirre...
LEUS. Mig minut
et dono per la consièta;
i, com que no dic religio, si
m'admiatio, paciència,
LEUS. Va ser que en Rafel, gelós...
LEUS. Gelós?... Ja comença a entendre.
I l'escala que penjaba
aquí per quèta finestra,
qui la va posar?

Entra i surt del quarto, mentre Quirre surt
de la mina, tapat amb una copa i molt pàl·li.

LUIS Oh!... (*Demoustrant ignorar.*)
(*Al apuntar-li.*) En Roc.

(*Apartes confesjions de Lluís, ràpides.*)

QUIRSE Per què?
LUIS Es que... (*Duflant.*)
QUIRSE Vaja. (*Apuntant.*)
LUIS Era...

que jo hi havia pujat.
QUIRSE Volent-ho ella?
(*Lluís arrossa les espatlles, més, al apuntar-li, respon amb ràpides.*)

LUIS No.
QUIRSE (*Em sembla que vagis a perdre les forces, i si caic, pobre Rità!*)
Ah!... Agra aquest paper.
Escriu! (*Seguint-li la tauca.*)

LUIS Què?
QUIRSE No vul contestes.
LUIS «Rafel. (*Dicant.*)
LUIS Rità. (*Escribint.*)
LUIS «Un pillo. (*Aboc un pillo.*)
QUIRSE Un!... (*Amb estranyesa.*)
«Un pillo, sí... que ahí vespre
«per deshonrar-ne ton nom
«vaig assalida a casa teua.
«La Rita. (*Apuntant.*)

(*Lluís se tomba i al veure la posició de Quirse torna a estrinxer amb ràpides.*)

LUIS «Em va relaxassar.
QUIRSE «Mes. (*El moticic me anterior.*)
LUIS «Al tornà a la finestra.
QUIRSE «Va... (*Sense tornar-se.*)
LUIS «Passava un batalló.
LUIS «—
QUIRSE «Tú trucaves.
LUIS «Apreta.
QUIRSE «Llavores... (*«Per no ferir-me.*)
LUIS «Apa...
QUIRSE «Ton cor, la Rità
LUIS «va volcar que m'annagués...
QUIRSE «Al quarto.
LUIS ««Del Diable.
QUIRSE «Mentres tornava de la sortida
«venint Quirse, i a la finestra
«venint l'escala... Depressa...
«La pujà, i al ser a dalt...
«Tú sabs el demés.

Es mateix i Roc, que surt de la pinya sorprenent-se de prompte; passada una petita pausa detra el fanal que porta a la mà i es dirigeix a Quirse pujant en mà i amb molta precaució.

QUIRSE Què et sembla?
LUIS «I no estranyis eixa carta,
QUIRSE «pues que em te dins la rateta

(*Trèu una altre pistola i sense tombars-se apuntant a Roc que el veu pel mirall; aquest torna ençera.*)

«en Quirse, pistola en mà;
«si en Roc que el punyal aixeca,
«al detras d'ell s'adafura;
(*Lluís vol tornar-se però una senyal de Quirse l'obligà a seguir escribint.*)

«I fa bé, que si es menja
«no li arrenca la ganància...»

Ara, firma... així... be'm sembla.
Veus que aviat hem acabat?
(*Girant-se familiarment i mostrant estranyesa.*)

Oia, Roc.
Roc (*Mala sentència!*)
M'ha vist entrà, pel mirall!
QUIRSE Melcior. (*Cridant-lo.*)
MELCIOR (*Dintre.*) Ja va. (*Sur.*)
QUIRSE A la trinxera;
eixa curta a n'en Rafel
i que vinga ben depressa.
(*Melcior agafa la carta de la tauca i se'n va, mostrant molta estranyesa.*)

(*Sento que em fallen les forces.*)
Al, el herànc me'mormenta!
Passeu en aquell cantó.
Jo, en aquest, de centinella.

(*Es posen molt depressa a n'el Roc que els hi senyala i ell es posa a l'altre extrem de l'escenari.*)

LUIS (*Enten perduts.*) (*A Roc.*)
QUIRSE Fins que vingui en Rafel de les trinxeres.
Roc (*Després de tan treballar....*)
QUIRSE Ah!... (*Defallit.*)
LUIS (*Si li desam riqueres....*)
Roc (*A on són?*)
LUIS Jo ja sé on guarda el cofre en Rafel.
QUIRSE Ah!... (*Caient.*)
Roc (*Mirant a Quirse.*) Que era!
LUIS Ha caigut... (*Corrent a n'ell.*)
QUIRSE Ah! (*Se desmaia.*)
LUIS En hem salvat.
Roc Oh!... (*Va a dir-li una punyalada.*)
LUIS No, Roc!
Roc Per què?... què et penses que vul perdonar-li el susto que m'ha datat?

De la trinxera vindrà en Rafel. Pujim, Roc.
Roc No tan aviat com te penses; és a casa el Conseller.

(*Se senten canonades.*)

Ah!...
LUIS L'assalt! El malot!
LUIS Escolta si sens soroll... Espera!
Roc No se sent res. La presència

(*A la porta.*)
aquí d'en Quirse em fa cosa
Jo el portaré allà a la noca
del jardí... més, què vols fer?
Roc No veus que en Rafel s'enterra potse en eix moment de tot?
LUIS I doncs?
Roc Portarà a la cerca, i després aquí veurém lo que s'ha de fer... depressa.
(*Disputant.*)

Ajudà'm, doncs, a aixecar-lo. (*Ho fa.*)
Roc Aflèssup de Déu, i cobr pesa!
Tirem-lo, al menys, pel balcó.
LUIS Si ja és mort... (*Se'n va.*)
Roc Que ningú't veja.

(*Entra Lluís pel quarto de Rafel.*)

Roc... petusem amb calma, Roc.

En Melcior és a la trinxera, troba a en Rafel, i amb la carta ven de Rità la ignominiosa, i, pel que toca a nosaltres, no et vull dir res, si és que ens pesca...
Ja està best. (*Surint.*)
L'altre pistola?

LUIS Quina?
Roc La d'ell.
LUIS Friolera!
LUIS Si crec que era ja cadavre quan l'he deixat... Arc em sembla que lo millor és fugir.
Roc No vagis de boig... espera!
Ja t'he dit que a n'en Rafel no el trobarà a les trinxeres, perquè era a cal Conseller.
Roc Però...
LUIS De totes maneres ens correu esperar-lo aquí.
LUIS Esperar-lo... (*Espanfent.*)
Roc No contemples que tú hi has donat una arma que un dia o altre ens pot perdre?
LUIS És cert!
Roc Déu morí eixa nit, síno, som perduts.
LUIS Tú penses...
Roc Que és l'únic medi que hi ha.
LUIS Però, com?
Roc T'heix manera:
Roc Ara tú treuràs el cofre per la mina; jo, a l'espera estare dins del seu quarto.
Arriba ell, al quarto estró, allavors, per més que al bullo, (*El punyal*) no diràs Jesús... M'esperes tu entrant a Santa Clara, prop la pica de la dreta, i... au, doncs!... T'ha donat les claus?
LUIS No sé si són... Sí. (*Mirant el paquet.*)
Roc No et sembla sentir un remor que apar sortir del fons de la terra?
LUIS Ja fa riu que ho reparo.
Roc Bé! detem-ho.
LUIS Sí, Roc.
Roc Sí; molt bé. (*Introdueix la clau.*)
Rapel Quirse! (*Dintre.*)
Roc Què escolto! (*Aterrat.*)
LUIS En Rafel! (*Aterrat.*)
Roc Res hi ha que teme; ja pots ésser en lo mur ans de ser la porta a terra; agugarem el llum. Així... (*Ho fa.*)
millo ho farem a palpetes.
Jo, vaig a esperar-lo al quarto; tu, per la mina.

(*Entra a les palpetes al quarto de Rafel.*)

LUIS (*Tricant l'arc.*) Ja és nova.
Rapel Quirse!... (*Dintre.*)
LUIS (*Molta ràpides en les veus restegats.*)
LUIS Ah! ja no temo res; ara, desde aquí a Cervera.
Roc Mes, que remor és aquest?

(*Entra a la mina.*)
Llamp de Déu! què loco? Piena seguida mina set d'aigua?
Ara entenc aquella fressa!
Los fossos de la ciutat de la mina al nivell vénen,

i al anar a dar l'assalt les veus d'aigua hanren obertes!...
I en Rafel, forca la porta! Per on surto? Rità finestra...
Ja en Lluís deu ser ben lluny.

Roc (*Traint lo cap.*)

LUIS (*Ens massa alta.*)
Roc (*Rafel agreta la porta amb força.*)
Roc Tira a terra la porta! Ja ha arribat l'hora!
LUIS (*Torna a amagar-se.*)
Rapel Quirse. (*Dintre.*)
LUIS Ah!... per l'escala. (*Alegre.*)
que hi ha al quarto d'en Rafel.

(*Entra, i surt ferit de mort, caient entre la tauca i l'entrada del quarto.*)

LUIS Ah!... Sóc mort!
Roc Ah!... Sóc mort!
LUIS Ah!... Sóc mort!
Roc Ah!... Sóc mort!
LUIS Ah!... Sóc mort!
Roc Ah!... Sóc mort!

(*Agafa l'arc i torna a entrar precipitadament al quarto de Rafel.*)

Entra RAPEL, MELCIOR, després RITA i QUIRSE i després un TINET i varis soldats de la coronela.

RAPEL Ja es oberta.
(*Entra Rafel i Melcior, aquest amb un fanal a la mà, tots dos correns, al quarto de Rità.*)

RITA Rità!... (*Entra i la treu de la mà.*)
RITA Ah... Rafel!
MELCIOR Déu meu!
RAPEL Perdona'm, Ritàta.
(*Ràpides fins al final.*)

RITA Ja no dubtes de la esposa?
RAPEL (*Se sent un tiro.*)

RAPEL No, Jamal, Ritàta meua!
En Lluís en eixa carta, per ma sort, son crim confessa.
(*Li mostra.*)

MELCIOR Vaig fer bé jo de annagar-la en Roc d'enviar-la a Cervera.
RAPEL Però; i en Quirse? Aquí està.
QUIRSE (*Sortint molt abait i amb l'arc a la mà.*)
RAPEL I en Lluís, i en Roc?
QUIRSE jao l'un d'ells.
RAPEL jao l'un d'ells. Mort?
QUIRSE I estrait.
TOTS L'altre, aquí. (*Senyala a Lluís.*)
RITA Ah!
RAPEL Providència!
RITA El deu halter mort en Roc.
RAPEL Perdoun'm. (*A Quirse.*)

(*Assignent de cognony i continus tocs de fonsament figurant que surten de varis campanars.*)

QUIRSE Com espègata?
RAPEL Bé es cat Catalunya, bé!
QUIRSE Però, que és aquesta fressa?

RAFEL Es que venen a buscar-me. (A la porta) mos soldats.

(Surten varis individus de la Coronela, aventant un tinent amb la bandera de Santa Eulària.)

TINENT Noves portem-ne d'haver retxassat l'atac del Balfuart.

RAFEL Molt bé, tinent.

TINENT Mes ara d'en Casanovas s'acaba de rebre un plec, per defensar Santa Clara que el de Castella embesteix.

(Rafel treu la espasa i agafa el pendó.)

RAFEL Vingua pus l'estandart, i Via fora!
Ai aire brunzi la destrall ferrada,
i d'eixa imatge a l'ombra protectora,

detrocem dels contraris la mainada!
D'estermíni i de sang ha sonat l'horat!
Llibertem nostra terra esclavitzada,
i de la pàtria malehit ne sia
qui enredra retorni en aquest dia!

Via-sús, mos valents! De la campana
los sons porten les brises de la serra,
i es la veu de la pàtria, que demana
a sos fills que defensin eixa terra.

A carn, pus! A la hoste castellana
que sedenta de sang al mur s'aferra!
I l'arma, al descarregar, que la mà em-

[punya,
[nyia!
cridem: Visquen los furs de Catalu-

(Els soldats repeteixen els visques; Rafel es dirigeix al fons seguit d'ells, mentres Rita cau de genolls i Quirse queda contemplat el cadavre de Lluís.)

FI DEL DRAMA

ANY I (SEGONA ÈPOCA)

Barcelona, 1 Setembre de 1918

Núm. 17

LA ESCENA CATALANA

SUBSCRIPCIÓ: Un semestre, Fora: 5'50 ptes. No s'admeten subscripcions per l'interior

Administració: Tapineria, 4 : LLIBRERIA BONAVIA : (Teléf. 17325)